

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Пламена Пламенова Заячка
„ОБЩНОСТТА С НАСЛЕДСТВО
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛИЗАЦИЯ
НА КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО“
за присъждане на образователната и научната степен “доктор”

от

Проф. д.н. Иван Димов Кабаков
Софийски университет „Св. Климент Охридски“ / ФФ
Катедра “История и теория на културата”
Професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

„Общността с наследство“ е предизвикателен и амбициозен обект на изследване, който е поставен в центъра на дисертационния труд в търсене на значението на културно наследство за обществото. Същевременно това е труден изследователски обект, ако отчитаме неговата динамичност, самоорганизираща се променливост в различни форми и състояния и оттам проблематично дефиниране. В изследването на Пламена Заячка „общността с наследство“ е представена като източник на полезни взаимодействия с оглед на опазването и социализацията на културното наследство, които са основателните причини да се предприемат конкретни изследователски стъпки в отговор на вече коментираните предизвикателства.

Дисертационният труд на Пламена Заячка е организиран в увод, три глави, заключение и библиография като са използвани 114 източници на информация, от които 42 публикации на кирилица, както и 58 национални и международни актове. Използваните в дисертационния труд *изследователски методи* включват документално проучване на правни нормативни актове, документи на водещи политически и международни организации, както и проучване на конкретни случаи (case studies) във връзка с темата на изследването, които очертават нейната сложност, динамичност и многопластовост не само на територията на Република България.

В *увода* са представени обектната област - общността с наследство в многообразието от нейни вариации, които са отнесени към различните видове културно наследство, както и нейната актуалност с оглед на протичащите процеси на опазване и социализация на носителите на памет чрез участие и овластяване на общности. Предмет на дисертацията е „ролята и значението на общността с наследство в процеса на опазване и социализация на културното наследство“ (с.10 от Автореферата), която досега не е цялостно изследвана в България, но зачестилите случаи на „разрушени и саморазрушили се културни ценности“ (с.10 от Автореферата) правят темата актуална, особено във връзка с активизирането и овластяването на гражданите, организирани в общности с наследство, които участват както във фактическите действия по неговото опазване и социализиране, така и при изработването и реализацията на политики в областта на културното наследство. Посочени са и използваните изследователски методи, които включват документално проучване на правни нормативни актове, политически документи и документи на водещи международни организации, включително в областта на културата, както и проучване на конкретни случаи (case studies) във връзка с темата на дисертационния труд.

В *първата глава* се анализират динамичните отношения на понятията „културно наследство“ и „общност“, за да се стигне чрез преглед на литературата по темата, съществуващите дефиниции и „обширна ретроспекция на международните правни документи на водещи международни организации в областта на културното наследство“ (с.13 от Автореферата) до иновативното понятие „общност с наследство“ в чл.2б от Рамковата конвенция на Съвета на Европа за значението на културното наследство за обществото. Независимо, че темата за културното наследство е широко изследвана, дисертантът стига до извода, че „общностите с наследство“ отсъстват в научните разработки в България. Особено внимание в дисертационния труд е отделено на промяната в представите за наследство, както и на „разширяването на обхвата и съдържанието на културното наследство“ (с.13 от Автореферата). Внимателно и прецизно са изследвани правните нормативни актове, документите на водещи политически и международни организации, както и позициите и аргументите на различни изследователи, които в своята съвкупност позволяват да се разберат в дълбочина и плътност процесите породили понятието „общност с наследство“.

Във *втората глава* – „Опазване и социализация на културното наследство: проблеми и перспективи в контекста на глобализацията“, са представени в историческа дълбочина правните актове на водещи международни организации в областта на

културното наследство, за да се очертае като основна тенденция прехода от културни права към управление на културното наследство, основано на участие (participatory governance), както и ролята на участието на общностите с наследство в коментираните процеси. В тази връзка специално внимание в дисертационния труд е отделено на Рамковата конвенция за значението на културното наследство за обществото с оглед на ситуирането на Република България в протичащите процеси и аргументирането на необходимостта да се предприемат конкретни мерки за насърчаване на участието на общностите с наследство в опазване и социализация на културното наследство. Не са пропуснати и конкретните последици както от ратифицирането ѝ, така и впоследствие от нейното прилагане, които биха повишили чувствителността и отговорността на обществото към проблемите на опазването и социализацията на културното наследство.

Ролята и значението на общността с наследство в процеса на опазване и социализация на културното наследство в Република България е представена в *трета глава*. В нея са изведени на преден план практики при които участието на общностите в процеса на опазване на културно наследство в България предлага модел за промяна и развитие по отношение на коментирания сектор. В тази връзка са изследвани различни случаи, които показват многообразието от форми на възникване и съществуване на общности с наследство, както и техния потенциал при решаването на актуални проблеми, свързани с опазването и социализацията на културно наследство. Прави впечатление широкият обхват и същевременно изключително разнородната проблематика в които участват общностите с наследство, което е характерно не само за България, но и за повечето от проучените случаи в Европа и заобикалящия ни свят. Те са подробно изследвани, а изводите от тях са (ре)организирани в препоръки и мерки, които могат да се предприемат в практиките по опазване и социализация на културно наследство. В тази връзка обаче би могло да се уплътни информацията и впоследствие и анализа на общностите с наследство чрез интервюиране на ключови представители на различните общности, чиито интервюта да допълнят и дори коригират резултатите от осъщественото документално проучване с оглед постигането на по-пълна, обективна и балансирана „картина“ на изследвания обект.

Заклучението очаквано обобщава постигнатите изследователски резултати и приносите на изследването, които са коректно отразени и в Автореферата. Посочените в него публикации са по темата на изследването и поставят актуални проблеми, свързани с дейността на общностите с наследство.

Дисертационният труд представя актуалното състояние на протичащите процеси в областта на опазването и социализацията на културно наследство в България и мястото на общностите с наследство в тях. Анализираният процес и понятия в изследването очертават основните тенденции в развитието на Европейските политики и практики в областта на културата и в частност на културното наследство. Аргументирано са изведени на преден план общностите с наследство като заинтересована страна, чието участие в коментираният процес ги превръща в ключов фактор при промяната и развитието на системата на културното наследство.

Независимо от направените препоръки с оглед на подобряването на дисертационния труд, той има качествата да бъде успешно защитен, поради което гласувам „за“ присъждането на Пламена Пламенова Заячка на образователната и научна степен „доктор“.

20.03.2020 г.

г. София

Проф. д.н. Иван Кабаков